

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie przemian przemysłowych w sektorze budowy maszyn

(2005/C 267/02)

Dnia 1 lipca 2004 r. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny postanowił, działając na podstawie art. 29 ust.2 swojego regulaminu wewnętrznego, sporządzić opinię w sprawie *przemian przemysłowych w sektorze budowy maszyn*.

Komisja Konsultacyjna ds. Przemian w Przemysle, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie, przyjęła swoją opinię w dniu 27 kwietnia 2005 r. Sprawozdawcą był **Joost VAN IERSEL**, a współsprawozdawcą **José Luis Castañeda BONICHE**.

Na 417. sesji plenarnej w dniach 11 i 12 maja 2005 r. (posiedzenie z dn. 11 maja 2005 r.) Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 211 głosami za, przy 4 głosach wstrzymujących się, przyjął następującą opinię:

Podsumowanie wykonawcze

Budowa maszyn stanowi nie tylko sektor sam w sobie, ale także działa jako stymulator wymiany doświadczeń, będąc dostawcą środków produkcji oraz wspólnych technologii używanych przez różne rodzaje przemysłu. Powoduje w ten sposób swoisty efekt domina dla znacznie większej ilości sektorów europejskich. Stanowi kluczowy przemysł innowacyjny i jako taki musi być postrzegany przez jakąkolwiek politykę przemysłową jako sektor strategiczny. Wpasowuje się idealnie w konkretny program ustalonych celów na poziomie regionalnym, krajowym oraz europejskim, które to mają za zadanie realizację agendy lizbońskiej. Wymaga to wprowadzenia zarówno polityki horyzontalnej, jak i polityki specyficznej dla sektorów oraz umiejętnego połączenia ich obu. Polityki tego rodzaju powinny pomóc sektorowi budowy maszyn wyróżnić się nie tylko w Europie, ale i na całym świecie.

Należy poruszyć wiele spraw w obecnym procesie konsultacji i formułowania zasad polityki na poziomie UE (jeśli chodzi o budowę maszyn). Będą one miały efekt stymulujący na podobne procesy zachodzące na poziomie krajowym i regionalnym w całej Europie. Wśród określonych warunków do spełnienia na szczeblu UE wymienić można: lepsze stanowienie prawa, włączając w to wcześniejszą analizę oddziaływania aktów prawnych oraz odpowiednią implementację i egzekwowanie istniejącego ustawodawstwa UE; efektywny nadzór rynku; ustanowienie platformy technologicznej, aby wypełnić lukę pomiędzy centrami badawczymi i uniwersytetami a przemysłem; politykę konkurencji sprzyjającą rozwojowi oraz rozwiązaniom innowacyjnym w MSP; poprawę dostępu do rynków finansowych oraz politykę handlową gwarantującą swobodę dostępu do inwestycji na rynkach krajów Trzeciego Świata. Dostosowanie umiejętności do obowiązujących standardów jest także bardzo istotne.

Dialog pomiędzy Komisją a wszystkimi interesariuszami na poziomie UE dotyczący skutków dla przemysłu może stworzyć

ramy korzystne dla budowy maszyn w UE. Przysłuży się także do wspierania oraz rozwoju instytucji europejskich, zwłaszcza zaś Komisji.

1. Wstęp

1.1 Komisja Europejska opracowuje politykę przemysłową „nowego stylu”. Opiera się ona na trzech filarach: lepsza regulacja prawna, podejście sektorowe oraz zintegrowane podejście na szczeblu UE. Jest ona bezpośrednio powiązana zarówno ze Strategią lizbońską, jak i z ponowną oceną wkładu przemysłu wytwórczego w gospodarkę Europy.

1.2 W wielu sektorach z zadowoleniem przyjmuje się to ożywienie polityki przemysłowej na szczeblu UE. EKES w pełni popiera zasady polityki przemysłowej „nowego stylu”⁽¹⁾. Jej sukces zależny będzie przede wszystkim od odpowiedniego połączenia działań, zarówno na szczeblu horyzontalnym, jak i sektorowym, z następujących powodów:

- między poszczególnymi sektorami przemysłu występują istotne różnice;
- poziom sektora jest w wielu dziedzinach najbardziej optymalnym poziomem dla pogodzenia interesów przedstawicieli przemysłu, włączając w to właściwych partnerów społecznych, urzędników rządowych i decydentów politycznych (Komisja i władze krajowe) a także innych, ważnych interesariuszy, takich jak klienci, jednostki edukacyjne i szkoleniowe, instytuty naukowe i technologiczne oraz banki.

1.3 Istnieje ogólna zgoda polityczna co do konieczności sprostania przez Europę przyszłym wyzwaniom poprzez stanie się silnym przywódcą zglobalizowanego świata. Urzeczywistnienie agendy lizbońskiej jest teraz ważniejsze niż kiedykolwiek. Europa powinna zatem nie tylko zwalczyć swoje dostrzegalne słabości (w porównaniu do jej partnerów handlowych), ale powinna także wspierać i rozwijać swoje silne strony.

⁽¹⁾ Zob. opinia EKES w sprawie wspierania przemian strukturalnych: polityki przemysłowej na rzecz rozszerzonej Europy COM(2004) 274 końcowy, 21.04.2004 r., przyjęta w dniu 15.12.2004 r.; sprawozdawca Joost Van Iersel.

Przemysł maszynowy dostarcza znacznych zasobów technologicznych; technologie z niego pochodzące są obecne nie tylko w jego produktach, ale także w procesach jego klientów, które obejmują pozostałą część przemysłu wytwórczego i podstawowe usługi użyteczności publicznej, takie jak dostawa energii i wody, transport i komunikacja.

1.4 Poprzez reaktywację agendy lizbońskiej i skupienie się na wzroście i zatrudnieniu, Komisja Barroso słusznie podkreśla kluczową rolę przemysłu wytwórczego, w szczególności MŚP. Odpowiednio, każda europejska polityka przemysłowa musi uważać budowę maszyn za sektor strategiczny, który dodatkowo świetnie się dziś rozwija. Co więcej, należy skupić uwagę nie tylko na sektorach stojących przed bezpośrednimi wyzwaniami, ale także w równym stopniu na sektorach odnoszących sukcesy.

1.4.1 Sektor budowy maszyn jest nie tylko oddzielnym sektorem, ale jako dostawca dóbr kapitałowych i wspólnych technologii wykorzystywanych przez różne przemysły działa na nie stymulująco, powodując efekt domina w znacznie większej liczbie europejskich sektorów.

1.4.2 Sektor budowy maszyn, jako dostawca podstawowej technologii do wszystkich innych sektorów gospodarki, zapewnia kluczową infrastrukturę przemysłową będącą fundamentem europejskiej gospodarki.

1.4.3 Ponadto, sektor budowy maszyn jest jednym z głównych sektorów eksportowych, odpowiadającym za 15 % eksportu europejskich towarów przetworzonych.

1.5 Sektor budowy maszyn skorzystał w znacznym stopniu na wprowadzeniu rynku wewnętrznego, który zapewnił unijnym producentom silne zaplecze. Jednakże, jakkolwiek w sektorze potrzebne są spójne i proporcjonalne standardy międzynarodowe i regulacje unijne, niezbędne jest zachowanie równowagi, by uniknąć niebezpieczeństwa związanego z przeregulowaniem, zagrażającym konkurencyjności. Równocześnie należy w większym stopniu skoncentrować się na wdrożeniu i egzekwowaniu obowiązujących regulacji.

1.6 Zachodzi potrzeba realizacji zarówno polityk horyzontalnych i sektorowych, jak i odpowiedniego ich łączenia.

2. Strategiczne znaczenie

2.1 Szereg przyczyn przesądza o tym, że sektor budowy maszyn odgrywa kluczową rolę w gospodarce UE:

2.1.1 Budowa maszyn to sektor strategiczny — ma wysoką wartość dodaną, opiera się w szerokim stopniu na wykorzystaniu wiedzy oraz dostarcza wszystkim pozostałym sektorom gospodarki maszyn, systemów produkcyjnych, komponentów i związanych z nimi usług, jak również niezbędnej technologii i wiedzy. Uważa się ją również za istotny czynnik rozwoju zrównoważonego, gdyż może ona służyć podnoszeniu wydajności przemysłu, a co za tym idzie — zmniejszeniu uzależnienia rozwoju gospodarczego od eksploatacji zasobów. Budowa maszyn nie jest sektorem jednorodnym, lecz bardzo zróżnicowanym, obejmującym wiele różnych podsektorów a między innymi: urządzenia do podnoszenia i przemieszczania, obrabiarki, maszyny do obróbki drewna, przemysłowe systemy klimatyzacyjne i wentylacyjne, pompy i kompresory, maszyny dla potrzeb górnictwa, wydobywania kamienia i budownictwa, łożyska, przekładnie, elementy przekładniowe i jezdne, zawory, silniki i turbiny, maszyny rolnicze i leśne, maszyny do produkcji odzieży tekstylnej i skórzanej, maszyny do przetwarzania żywności, napojów i tytoniu, ciągniki rolnicze, maszyny do produkcji papieru i kartonu, piece przemysłowe, maszyny metalurgiczne, etc. Ponadto istnieje wiele wspólnych technologii, takich jak mechatronika, łącząca w sobie elementy mechaniczne i elektroniczne.

2.1.2 Budowa maszyn dostarcza nie tylko sprzęt, ale także umiejętności i wiedzę umożliwiające ulepszenie istniejących procesów i produktów oraz opracowanie nowych produktów we wszystkich podsektorach. Nabiera to szczególnego znaczenia zwłaszcza w kontekście rozwoju gospodarczego Europy i reszty świata.

2.1.3 Europejski sektor budowy maszyn zajmuje na świecie pozycję lidera, mając 41 % udział w globalnej produkcji. Europa jest największym światowym producentem i eksporterem maszyn (261,707 mln € w 2002 r.), włączając eksport całych zakładów produkcyjnych. Jeżeli Unia ma zyskać status najbardziej konkurencyjnej, opartej na wiedzy gospodarki świata niezbędne jest utrzymanie tej czołowej pozycji.

2.1.4 Sektor budowy maszyn to sektor znacznych rozmiarów. Jest nie tylko jednym z największych sektorów przemysłowych Europy, z 8 % udziałem w ogólnej produkcji przemysłowej, lecz także jednym z największych pracodawców — tworzące go 140.000 firm (z których 21.600 zatrudnia ponad 20 pracowników) zapewnia pracę ok. 2,49 mln osób, przeważnie na stanowiskach wymagających wysokich kwalifikacji. Silny europejski rynek wewnętrzny dostępny dla sektora budowy maszyn (rok 2003: EU15, € 285 mld; EU 25 € 305 mld) odpowiada 70 % produkcji na rynku wewnętrznym i wzmacnia zarówno konkurencyjność przemysłu jak i stabilność zatrudnienia w sektorze. Dlatego też sektor ten ma podstawowe znaczenie dla osiągnięcia celów wyznaczonych w Lizbonie.

2.1.5 Sektor budowy maszyn to wiodący sektor w zakresie innowacji: w Europie dysponuje dużą wiedzą na temat dostosowanych do potrzeb oraz rynków niszowych, co ma kluczowe znaczenie dla potencjału innowacyjnego wszystkich pozostałych sektorów gospodarki. Jest to również niezwykle ważne dla potencjału wszelkich sektorów przemysłu w zakresie osiągnięcia wysokiej wartości dodanej, co stanowi przewagę konkurencyjną, która równoważy wszelkie utrudnienia, na jakie Europa może napotykać w obszarach takich jak koszty pracy. Przemysł budowy maszyn napędza innowacje i jest pionierem w ich wykorzystywaniu, stosując je i uwzględniając we własnych produktach i procesach. Należy pamiętać, że budowa maszyn jest połączeniem — bardzo często pierwszym — w łańcuchu tworzenia wartości: jeżeli zawiedzie jedna część, zaszkodzi to całości łańcucha.

2.1.6 Sektor budowy maszyn to sektor przedsiębiorców, zdominowany przez będące w dużej mierze firmami rodzinnymi MŚP⁽²⁾, stojące wobec specyficznych wyzwań, z których wiele to także firmy globalne. Dlatego też przemysł budowy maszyn to dziedzina, w której panuje duch przedsiębiorczości, niezbędny do realizacji celów lizbońskich.

2.1.7 Niektóre inne cechy charakterystyczne sektora budowy maszyn to:

- nie jest to działalność wymagająca dużych nakładów kapitałowych, w porównaniu z innymi sektorami produkcyjnymi, ale wymaga zatrudnienia wysoko wykwalifikowanego personelu na sferze projektowania i produkcji dostosowanych do potrzeb maszyn i zakładów przemysłowych;
- postęp sektora w ostatnich dekadach opiera się na rosnącej przystosowalności wynikającej z innowacji, co pozwala na integrację wielu różnych konkurencyjnych komponentów, które później wprowadzane są na rynki całego świata;
- biorąc pod uwagę uniwersalną rolę maszyn we wszystkich procesach produkcyjnych, wyjątkowa niezawodność jest koniecznością w tym sektorze, a jest ona nieodłącznie związana z powszechnie akceptowanym wizerunkiem silnej europejskiej tradycji przemysłowej.

2.2 Przedsiębiorstwa sektora budowy maszyn mają szczególnie intensywne relacje z klientami, ponieważ produkcja towarów za pomocą maszyn stanowi na ogół skomplikowany proces wymagający zaawansowanych umiejętności technicznych oraz stałego wsparcia i serwisu technicznego ze strony producenta maszyn. Jest to niezbędny element struktury przemysłu i podstawa dla udanych klastrów przemysłowych tam, gdzie odległości geograficzne pomiędzy producentami i

użytkownikami końcowymi są nieduże jak na przykład w regionach: Badenia-Wirtembergia, Nadrenia-Palatynat, Piemonte, Lombardia, Rodan-Alpy, Anglia środkowa i Eindhoven-Aachen. Przykłady te podkreślają skuteczny i niezastąpiony wkład dokonany przez władze regionalne i lokalne.

2.3 Sektor budowy maszyn odgrywa kluczową rolę w poprawianiu środowiska poprzez produkcję sprzętu do obchodzenia się z i przetwarzania wody, gleby, powietrza, odpadów i obornika. Ma również swój udział w ułatwianiu korzystania z odnawialnych źródeł energii.

2.4 Sektor budowy maszyn jest światowym liderem, wzmacniającym unijną produkcję i eksport, dlatego stanowi jeden z mocnych punktów Unii.

Wprowadzenie środków, które wsparłyby sektor budowy maszyn powinno pomóc sektorowi w ekspansji nie tylko w skali UE, lecz także całego świata.

2.5 Bardzo dobrym argumentem za wzmocnieniem wsparcia dla sektora jest waga, jaką administracja USA przywiązuje od niedawna do budowy maszyn. Państwa takie jak USA są coraz bardziej świadome znaczenia produkcji ogółem i w szczególności sektora budowy maszyn dla gospodarki i bezpieczeństwa krajowego⁽³⁾.

3. Działania niezbędne na szczeblu UE

3.1 Przemiany przemysłowe a innowacje

3.1.1 Bieżącym wyzwaniem są przemiany w przemyśle oraz innowacje w produkcji i przetwórstwie. Mniej specjalistyczne działy produkcji, wymagające mniej wyszkolonych pracowników, podlegają obecnie outsourcingowi w innych częściach świata. W celu utrzymania i wzmocnienia pozycji na rynku wewnętrznym, jak również za granicą, sektor wymaga ciągłych dostosowań i innowacji. Kwestię tę powinni mieć na uwadze wszyscy interesariusze na poziomie regionalnym, narodowym i UE.

3.1.2 Sektor przyciągnął uwagę ustawodawców UE już w 1994 roku, czego wyrazem był komunikat⁽⁴⁾, a następnie uchwała Rady⁽⁵⁾. Ani Komisja Europejska ani Państwa Członkowskie nie wykazały zainteresowania implementacją działań zaproponowanych w komunikacie i uchwale Rady. Trudno postrzegać taką powściągliwość jako pozytywne wdrażanie polityki. Ta niezdecydowana postawa uległa zmianie w okresie urzędowania ostatniej Komisji ze względu na priorytetowe

⁽³⁾ Zob. *Manufacturing in America* – amerykański Departament Handlu. Kolejnym szczególnym przykładem znaczenia sektora budowy maszyn jest zapis umieszczony w amerykańskim „Defence Authorization Act” na rok podatkowy 2004, w którym zawarta jest zachęta dla amerykańskich dostawców sprzętu i usług dla wojska do wykorzystywania wyprodukowanych w USA obrabiarek w wykonywaniu umów w dziedzinie obrony. Jest tak, ponieważ za niezwykle ważne uznaje się utrzymywanie niezależnej zdolności w zakresie obróbki ze względów obronności, bezpieczeństwa i politycznych.

⁽⁴⁾ „Komunikat Komisji dla Rady, Parlamentu i Komitetu Ekonomiczno-Społecznego – Wzmacnianie konkurencyjności europejskiego przemysłu konstrukcji maszyn” (COM(94) 380 końcowy) z 25 października 1994 r.

⁽⁵⁾ „Uchwała Rady w sprawie wzmacniania konkurencyjności europejskiego przemysłu budowy maszyn” z 27 listopada 1995 r., opublikowana w Dz. U. C 341 z 19 grudnia 1995, str. 1-2.

⁽²⁾ Jedynie 21.600 z nich zatrudnia 20 osób lub więcej, a tylko ok. 4.500 zatrudnia 100 lub więcej osób.

znaczenie konkurencyjności produkcyjnej w ramach strategii lizbońskiej. Mogło to stworzyć dużo korzystniejszy klimat dla rozwoju prywatno-publicznego partnerstwa na szczeblu UE, który, przy odrobinie szczęścia, przyczyniłby się także do większego współdziałania między zainteresowanymi podmiotami na szczeblu krajowym lub lokalnym (w zależności od potrzeb). Niestety Komisja wydaje się skupiać na ograniczonej liczbie tzw. sztandarowych sektorów, które obecnie nie obejmują budowy maszyn.

3.1.3 Polityka przemysłowa „nowego stylu” ma przełamać bariery, które tak długo towarzyszyły stosunkom między podmiotami publicznymi i prywatnymi. Muszą oni uświadomić sobie, że każdy z nich służy wspólnemu celowi. Celem takiej polityki przemysłowej jest wzajemne zbliżenie ludzi i organizacji, by usunąć bariery, które często uniemożliwiały prowadzenie dostatecznych innowacji na wszystkich szczeblach.

3.1.4 Duża różnorodność wyspecjalizowanych i niejednokrotnie operujących zaawansowanymi technologiami MSP w sektorze, nakłada duże wymagania na organizację i zarządzanie procesami produkcyjnymi. W przeciwieństwie do niektórych innych sektorów, w których liczba wiodących firm jest relatywnie niska, w tym przypadku niezbędne jest opracowanie specyficznych instrumentów i podejść. Jednym z takich podejść, na przykład, może być stworzenie platformy technologicznej dla sektorów wspierających produkcję lub utworzenie szczególnego programu, który może tutaj odegrać niezwykle ważną rolę⁽⁶⁾. Niezbędne są znaczne inwestycje w badania i rozwój (R&D).

3.1.5 Platforma technologiczna i wspomniany szczególnie program powinny bazować na zasobie umiejętności będących rezultatem długiej europejskiej tradycji budowy maszyn i łączyć wsparcie dla europejskich programów badawczych, wiedzę w zakresie przemysłu gromadzoną w klastrach sektora budowy maszyn i mocne strony wyspecjalizowanych europejskich instytutów badawczych.

3.1.6 Takie programy dla sektora budowy maszyn muszą uwzględniać wiele różnych podsektorów i wzajemne relacje pomiędzy nimi, takie jak wspólne innowacje, połączenie technologii i, w rezultacie, potrzebę wypracowania efektywnego obiegu wiedzy w zakresie produkcji i usług świadczonych na rzecz przedsiębiorców.

3.1.7 Należy zlikwidować bariery oddzielające centra badawcze i uniwersytety od sektora rynku. Unijne programy badawczo-rozwojowe nie powinny koncentrować się wyłącznie na kwestiach naukowych w długiej perspektywie czasowej, lecz także powinny usiłować osiągnąć równowagę poprzez rezer-

wowanie funduszy na badania stosowane, które prowadzą do powstawania innowacyjnych produktów.

3.1.8 Platforma technologiczna powinna w znacznym stopniu przyczynić się do lepszego porozumienia pomiędzy wszelkiego rodzaju centrami badawczymi a przemysłem wytwarzającym artykuły techniczne, co przyniesie w rezultacie korzystne skutki dla podobnych forów w Państwach Członkowskich.

3.1.9 Fakt, że w sektorze działa tak wiele MSP a także spółek średnich rozmiarów sprawia, że dla sektora konieczne są mniejsze ograniczenia oraz mniejsze obciążenia administracyjne a także lepszy dostęp do programów unijnych.

3.1.10 Duże projekty przemysłowe wymagają rzecz jasna, by w programach R&D skupiono się na przełomowych technologiach. Powodują one efekt domina w całym łańcuchu wartości. Jednakże, ważne jest osiągnięcie właściwej równowagi w finansowaniu takich dużych projektów i MŚP.

3.1.11 Wszystko to będzie miało korzystny wpływ na programy krajowe. W środowisku zdominowanym przez potrzebę współdziałania i ustalania punktów odniesienia należy uwzględnić najlepsze praktyki. Ze względu na ogromną liczbę MSP w sektorze, aktywną rolę w tym procesie mają do odegrania krajowe organizacje branżowe.

3.2 Przemiany przemysłowe a umiejętności

3.2.1 Istnieje bliski związek między politykami przemysłowymi „nowego stylu”, innowacją, większą produktywnością i umiejętnościami.

3.2.2 Dzisiejsza młodzież z mniejszym zapałem podejmuje studia i pracę w sektorach technicznych, co częściowo wynika z faktu, że przemysł postrzegany jest jako zacofany. Wymaga to działań skupiających się na nowych technologiach, podejmowanych przez sam przemysł oraz wspieranych przez kampanię kulturową ze strony mediów narodowych i wspólnotowych, mających na celu zmianę tej powszechnej opinii. Kluczowa jest właściwa komunikacja pomiędzy przedsiębiorstwami a ogółem społeczeństwa oraz w szczególności z młodymi ludźmi. Potrzebna jest zmiana mentalności i podejścia, aby odwrócić obecne trendy, oraz większa świadomość co do faktycznej sytuacji w inżynierii maszynowej. Dotyczy to ogólnego procesu technologicznego, usług na rzecz przedsiębiorców, łańcucha wzajemnie powiązanych technologii, przetwarzania, marketingu i internacjonalizacji, etc. Im lepiej przedstawiane są te wzajemne powiązania i fascynujące procesy, tym bardziej będzie to wzmacniało zainteresowanie ogółu społeczeństwa oraz w szczególności młodych ludzi.

⁽⁶⁾ Zob. m.in. opinię EKES w sprawie nauki i technologii, EKES 1647/2004, sprawozdawca prof. Gerd Wolf oraz uzupełniającą opinię w sprawie nauki i technologii, sprawozdawca Joost van Iersel.

3.2.3 Punktem wyjścia dla poprawy sytuacji są innowacyjne i ambitne systemy edukacyjne. Należy wypracować nowoczesne programy nauczania, także w samych przedsiębiorstwach. Przedstawiciele sektora należy zachęcać do bliskiej współpracy z placówkami edukacyjnymi, uczelniami i centrami szkoleń zawodowych. Należy wspierać bezpośredni udział kadry kierowniczej we właściwych programach nauczania. W zamian nauczyciele muszą mieć możliwość interakcji z przedstawicielami sektora. Szkoły powinny być zachęcane do wystawiania się na (międzynarodowych) targach biznesowych.

3.2.4 Należy ustanowić lub rozwinąć w sposób bardziej aktywny parki przemysłowe i technologiczne przy uczelniach technicznych (politechnikach). Dobre przykłady to: Cambridge University, Eindhoven, Aachen i inne.

3.2.5 Ze względu na krótkie cykle rozwoju produktu i usług, ustawiczne kształcenie i tym samym elastyczność pracowników wobec zmian muszą stać się powszechną praktyką w firmach.

3.2.6 Efektywna koordynacja działań między sektorem (zarządzanie, związki zawodowe, pracownicy) a instytucjami edukacyjnymi na wszystkich szczeblach wzmocni regionalną specjalizację i tym samym będzie promować kształtowanie się i dalszy rozwój silnych regionalnych klastrów. Ta koordynacja będzie głównie regionalna nie tylko ze względu na ogromną liczbę przedsiębiorstw, ale także ze względu na wpływ regionalnych specjalności i różnic kulturowych.

3.2.7 Dialog pomiędzy partnerami społecznymi na temat konsekwencji przemysłowych na poziomie Unii może prowadzić do pozytywnych rezultatów. Ilustrujące przykłady, porównania i punkty odniesienia na szczeblu UE mogą stanowić ramy wyjściowe oraz ustalić lub wzmocnić tendencje w kierunku przyjmowania krajowych i regionalnych programów. Bardzo dobrym przykładem dialogu, który doprowadził do stworzenia takich ram, była praca doraźnej grupy roboczej WEM-EMF w 2003 r. (7). Pożyteczne byłoby mierzenie wyników wielu różnych inicjatyw i dokonanie oceny najlepszych praktyk, ponieważ może to wspierać dynamikę w innych regionach.

3.2.8 Proces ten może zostać pogłębiony, zwłaszcza przy udziale nowych Państw Członkowskich, i może zostać poszerzony, aby uwzględnić uczestnictwo instytucji edukacyjnych.

3.2.9 Chociaż mobilność inżynierów i techników w ramach UE nadal pozostawia dużo do życzenia, proces boloński i rosnąca zbieżność pomiędzy programami nauczania na europejskich wyższych szkołach technicznych, w centrach szkolenia

zawodowego i zawodowymi stowarzyszeniami inżynierów torują drogę dla powstania europejskiego rynku umiejętności inżynierskich.

3.3 Warunki ramowe

Niezwykle ważne są warunki ramowe, w jakich działają przedsiębiorcy. Obejmują one między innymi:

3.3.1 Rynek wewnętrzny

Rynek wewnętrzny powinien zapewniać zharmonizowany dostęp do rynku EU-EOG i tym samym zwiększać konkurencyjność UE. Niestety rynek wewnętrzny na produkty nie został jeszcze w pełni zrealizowany, w szczególności należałoby usunąć następujące niedociągnięcia:

3.3.1.1 Regulacje

- lepsze ustawodawstwo jest koniecznym warunkiem wstępnym dla wszystkich przedsiębiorstw, a w szczególności dla MŚP;
- przepisy należy ustanawiać tylko wtedy, gdy są rzeczywiście niezbędne, tzn. na podstawie szczegółowej analizy oddziaływania, włączając w to wyczerpujące konsultacje z interesariuszami;
- przepisy powinny być proste i jasne oraz nakładać jak najmniejsze obciążenia administracyjne. Jest to ważne zwłaszcza dla MŚP, które stanowią przytłaczającą większość firm unijnego sektora budowy maszyn (8). Niestety aż nazbyt często zdarza się, że ustawodawcy UE, pomimo dobrych intencji, nie zauważają niepotrzebnie dużego obciążenia administracyjnego wynikającego z regulacji;
- analiza oddziaływania aktów prawnych jest niezbędna. Powinna ona być przeprowadzana przez wszystkie instytucje unijne i krajowe, nie tylko w odniesieniu do początkowego projektu, ale w całym procesie legislacyjnym oraz ex post, dla pewnego okresu następującego po wdrożeniu ustawodawstwa. Pozwoliłoby to na ocenę stopnia powodzenia w ramach osiągnięcia celów polityki;
- istniejące przepisy UE powinny być odpowiednio wprowadzane w życie — Komisja powinna poprawić swój monitoring i zapewnić harmonijne wdrażanie. Wszystkie właściwe strony należy zachęcać do monitorowania przebiegu procesów wdrażania;

(7) Doraźna grupa robocza Organizacji Pracodawców Sektora Metalowego oraz Europejskiej Federacji Pracowników Sektora Metalowego, „Major outcome from the exchange of national examples”, styczeń 2003 r.

(8) Przykład - system REACH dotyczący produktów chemicznych oraz proponowana dyrektywa na temat oznaczenia „Eco” produktów zużywających energię, które w obecnej chwili sprawiają przedsiębiorstwom trudności w zarządzaniu.

- wszystkie przepisy zawarte w różnych dyrektywach muszą być zharmonizowane i wszystkie definicje odnoszące się do produkcji, zawarte w dyrektywach muszą być jednolite;
- należy unikać wprowadzania dodatkowych wymogów na poziomie krajowym. W wymogach dotyczących produktów, obowiązujących w poszczególnych Państwach Członkowskich, występuje zdecydowanie zbyt wielka rozbieżność, którą dalej potęgują rozbieżności w transpozycji. Takie „złocenie” (nadmiar w zastosowaniu), jak powszechnie określa się tę sytuację, prowadzi tylko do fragmentacji rynku wewnętrznego i w ten sposób działa na niekorzyść zasady konkurencji.

3.3.1.2 Nadzór nad rynkiem

Lepszy nadzór nad rynkiem ma znaczenie kluczowe — obecnie w UE występują braki w tej dziedzinie, co uniemożliwia zapewnienie równych szans⁽⁹⁾. Dlatego władze celne powinny prowadzić bardziej intensywne kontrole i należy wyposażyć je w niezbędne sposoby i środki, aby zagwarantować, że na rynek trafiają jedynie produkty zgodne ze wszystkimi obowiązującymi przepisami.

Kontrola produktów technicznych na granicach UE powinna być zaostrzona także w celu zwalczania podrabiania produktów, co jest poważnym i rosnącym problemem, który dotyczy już 5 % sprzętu sprzedawanego w UE. Nie jest zadowalająca sytuacja, gdy Państwa Członkowskie reagują tylko, gdy ma miejsce wypadek.

Biorąc pod uwagę fakt, że nadzór nad rynkiem jest podejmowany przez władze narodowe według różnych kryteriów, wymagana jest harmonizacja. Można ją osiągnąć dzięki wydaniu przez Komisję podręcznika nadzoru nad rynkiem dla Państw Członkowskich.

3.3.2 Handel

Najważniejszym celem jest zapewnienie dostępu do rynku unijnym firmom, nie osłabiając europejskich standardów panujących na rynku wewnętrznym. Eksportując maszyny i wyposażenie za kwotę 129 mld € Unia Europejska jest światowym liderem na rynku budowy maszyn. Dlatego swoboda dostępu i inwestowania na rynkach państw trzecich ma dla sektora budowy maszyn znaczenie podstawowe.

Inną istotną kwestią jest liberalizacja światowego handlu produktami i usługami technicznymi (w tym, w wielu przypadkach, na rynku wewnętrznym). Europejski sektor budowy maszyn był liderem, jeżeli chodzi o znoszenie taryfowych i nietaryfowych barier w handlu w rundzie urugwajskiej i rundzie w Doha. Komisja powinna kontynuować wielostronne, regionalne i dwustronne rozmowy handlowe, aby pchnąć na przód znoszenie barier technicznych w handlu, liberalizację

⁽⁹⁾ Na przykład w sektorze sprzętu budowlanego, jak również innych maszyn, odnotowano wiele przypadków wskazujących na istnienie „starego rynku” maszyn importowanych z państw trzecich, mających wprawdzie oznaczenie „CE” i deklarację zgodności jednak w rzeczywistości NIEZGODNYCH z unijnymi przepisami. Odnotowano także szereg przypadków maszyn, które mimo braku oznaczenia „CE” i niezgodności z przepisami, zostały całkowicie bezkarnie wprowadzone na unijny rynek. W celu zapewnienia równych szans producentom unijnym w porównaniu z producentami z państw trzecich, należy zapobiegać podobnym sytuacjom.

warunków dla inwestycji zagranicznych i zakładania przedsiębiorstw w innych państwach, liberalizację usług na rzecz przedsiębiorstw oraz stopniowe znoszenie ceł importowych pod warunkiem zachowania wzajemności.

W przypadku usług na rzecz przedsiębiorstw, najważniejszym celem jest zapewnienie braku interwencji w dostarczanie produktów i powiązanych z nimi usług.

3.3.3 Polityka konkurencji

Jeżeli UE ma stać się najbardziej dynamiczną gospodarką świata, ważne jest nie tylko, aby nowe technologie były opracowywane, ale konieczne jest także promowanie szybkiego ich rozpowszechniania. Ważne jest zatem stworzenie odpowiednich warunków ramowych na poziomie polityki konkurencji, aby ułatwić transfer technologii do stron trzecich. Kiedy opracowana zostaje innowacyjna technologia — a sektor budowy maszyn w Europie często specjalizuje się w rynkach niszowych — wykorzystywanie progów rynkowych, najczęściej wykorzystywanych przez europejskie organy zajmujące się konkurencją dla celów ustalania określonych antykonkurencyjnych efektów, jest często niewłaściwe.

3.3.4 Podatki i finansowanie

Podatki w Unii Europejskiej są z reguły bardzo wysokie. Zmniejszenie podatku od osób prawnych jest jak najbardziej pożyteczne w środowisku kapitałowych dóbr inwestycyjnych. Inne środki, np. ulgi inwestycyjne będą stanowiły pozytywną motywację.

3.3.5 Banki

Rola instytucji finansowych jest często pomijana, a odgrywają one ważną rolę we wprowadzaniu w życie celów polityki przemysłowej poprzez akceptowanie lub odrzucanie ryzyka i poprzez stopień ich dostępności. W niektórych państwach, jak np. w Niemczech i Francji, praktyka jest bardziej stymulująca niż w innych. EKES popiera wprowadzenie tego aspektu na arenę polityki przemysłowej, zwłaszcza w tym sektorze, tak ważnym dla MŚP. Może to prowadzić do poprawienia praktyk stosowanych w całej Europie. Inne aspekty, takie jak wymogi związane z Nową Umową Kapitałową Bazylea II, w coraz większym stopniu utrudniają dostęp do środków finansowych wymaganych dla inwestycji w badania nad rozwojem innowacyjnych produktów lub ogólnie rozwojem przedsiębiorstw.

3.4 Prowadzenie stałych analiz i dialogu na szczeblu UE (jak również krajowym i regionalnym) pomiędzy wszystkimi uczestnikami, zwłaszcza zaś partnerami społecznymi, z pewnością doda tym procesom nowego impulsu.

4. Zalecenia

4.1 EKES jest zdania, że przy opracowywaniu polityki przemysłowej, słowom muszą towarzyszyć czyny. Koszt tak zwanego „braku Europy” mógłby być szczególnie wysoki w sektorze budowy maszyn, kiedy zwrócimy uwagę na fakt, że sektor ten, pomimo swojej wiodącej roli i ważnych fundamentalnych kompetencji, stoi przed wieloma wyzwaniami, o charakterze nie tylko cyklicznym, ale i strukturalnym. Na wyzwania te należy odpowiedzieć i konieczne jest tu rozważenie następujących punktów:

4.2 Sektor ten doskonale wpasowuje się w konkretny program ustalania celów na poziomie regionalnym, narodowym i UE nakierowanych na implementację agendy lizbońskiej.

4.3 Według EKES znaczenie zaangażowania UE może mieć dwa wymiary:

- musi zostać ustalona ogólna agenda dla jakościowego wzmocnienia wydajności sektora budowy maszyn w Europie, oraz
- muszą zostać wypełnione szczególne warunki na poziomie UE w odniesieniu do regulacji, badań i rozwoju, handlu, ustalania punktów odniesienia itd.

4.3.1 Odpowiedzialność za to ponoszą wspólnie Komisja i Rada ds. Konkurencyjności, w ścisłej współpracy z przedstawicielami sektora. Pożądane są regularne spotkania pomiędzy przedstawicielami sektora, włączając w to właściwych partnerów społecznych, a Komisją. W tym celu, organizacja infrastruktury wspierającej unijne polityki, w szczególności Dyrekcja Generalna ds. przedsiębiorczości i przemysłu, powinna właściwie uwzględniać wymogi sektora budowy maszyn.

4.3.2 EKES apeluje także o zapewnienie, by Komisja była wyposażona w wystarczającą praktyczną i specjalistyczną wiedzę w zakresie sektora budowy maszyn.

4.4 EKES jest zdania, że należy zwrócić szczególną uwagę na ten sektor na poziomie UE, ze względu na to, iż w jego skład wchodzi ogromna ilość MŚP. W tym kontekście warto przywrzeć się uważniej następującym zagadnieniom:

4.4.1 Jeżeli chodzi o badania i innowacje, rosnący rozdźwięk między ofertą programów dotyczących badań i rozwoju a potrzebami sektora budowy maszyn wymaga interwencji. Należałoby także ułatwić uczestnictwo przedsiębiorstw w celu

dostosowania do ambitnego zadania zwiększenia konkurencyjności również ambitnych środków finansowych w odpowiednich pozycjach budżetu UE. Większość przedsiębiorstw w sektorze to MŚP oraz średnie spółki i obecnie nie są one należycie uwzględniane w unijnych projektach badań przemysłowych i mają trudności z włączeniem się w ich realizację.

4.4.2 Należy poprawić ramy regulacyjne UE w konsultacji z sektorem, ponieważ nadmierna regulacja i rozrastająca się biurokracja utrudniają przedsiębiorczość zamiast stymulować jej dynamikę.

4.4.3 Nadzór nad rynkiem powinien zostać zwiększony w celu zapewnienia równych szans dla firm unijnych jak również dla unijnych producentów i dla importu z państw trzecich.

4.4.4 Konieczne jest poprawienie dostępu do rynków finansowych dla tych firm.

4.4.5 Relacje handlowe z państwami trzecimi muszą gwarantować swobodę dostępu do rynków i inwestycji na rynkach państw trzecich.

4.4.6 Polityka konkurencji powinna być korzystna dla rozwoju, innowacji i technologii w MŚP.

4.4.7 Dyskusja na poziomie UE pomiędzy partnerami społecznymi a Komisją na temat poprawy wydajności, umiejętności oraz systemów dydaktyczno-szkoleniowych może stworzyć pomocne ramy dla konkretnej realizacji podobnych dialogów w Państwach Członkowskich, zwłaszcza na poziomie regionalnym.

4.5 Jako przemysł znajdujący się w fazie przejściowej — budowa maszyn szybko ewoluuje z pozycji przemysłu nastawionego na produkty na pozycję „zapewniania wartości/dostępu”, w coraz szerszym zakresie koncentrując się na usługach i dostarczaniu kompleksowych rozwiązań swoim klientom. Jest to wielkie wyzwanie, które jest zarazem receptą na utrzymanie zrównoważonego wzrostu i silnej pozycji na światowych rynkach, i któremu muszą sprostać odpowiednie polityki UE.

EKES ma nadzieję, że Komisja weźmie pod uwagę jego zalecenia jak również wszystkie odpowiednie środki, prowadzące Europę do urzeczywistnienia Strategii lizbońskiej, co według przewodniczącego Barroso jest jednym z głównych priorytetów Komisji.

Bruksela, 11 maja 2005 r.

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Anne-Marie SIGMUND